

TASHISH JARAYONLARINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISHDA RESURSLARNI TEJOVCHI TEXNOLOGIYALAR

*Toshkent kimyo-texnologiya instituti,
Sanoat iqtisodiyoti va menejment kafedrası
DS. Kasimova Fotima Tulkunovna
Telefon: +998977032835
Toshkent kimyo-texnologiyainstituti,
Sanoat iqtisodiyoti va menejment kafedrası,
57-20MT guruh talabasi,
Ahmedova Xusnora Xurmatilla qizi
Telefon: +99897 712 79 08*

Annotatsiya. Ushbu maqolada tashish jarayonlarini tashkil etish, logistika atamasi haqida olimlar fikri, tashish jarayonini tashkil etishda ishtirok etadi transport vositalari turlari to'g'risida mulohazalar yuritilgan.

Tayanch iboralar: logistika, menejment, intellektual texnologiyalar, intellektual logistika.

Аннотация: В данной статье обсуждаются мнения ученых об организации перевозочных процессов, термине логистика, видах транспортных средств, задействованных в организации перевозочного процесса.

Ключевые слова: логистика, менеджмент, интеллектуальные технологии, интеллектуальная логистика.

Respublikamizning bozor iqtisodiyotiga o'tib borishi, xususiy mulkchilikni, avtomobil sanoatini vujudga kelishi, chet ellar bilan teng huquqli, iqtisodiy aloqalarning yo'lga qo'yilishi transport sohasida yangi va dolzarb masalalarni yuzaga keltirdi. Hozirgi kunda xo'jalik yurituvchi subyektlarning har xilligi va teng huquqliligi, ular o'rtasidagi raqobat, hamda o'z-o'zini boshqarish kabi bozor tamoyillari tashishning yangi texnologiyalarini ishlab chiqishni va ularni hayotga tadbiiq etish masalasini vujudga keltirdi.

Resurslarni tejash - moddiy, texnik, mehnat, moliyaviy va boshqa resurslardan samarali foydalanish jarayoni hisoblanadi. Uning maqsadlari - ishlab chiqarish resurslarining umumiy xarajatlari minimal bo'lgan eng yaxshi sifat ko'rsatkichlariga ega bo'lgan qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish va resurslarning jismoniy birligidan iqtisodiy daromadni oshirish. Resurslarni tejash choralari texnik, texnologik, tashkiliy va iqtisodiy bloklar kiradi.

Bir necha asrlar davomida iqtisodiy fanning diqqat markazida samaradorlik muammosi turibdi. uning mohiyati cheklangan resurslar sharoitida sarflangan xarajatlardan maksimal foyda olishni ta'minlash yotadi.

Amerikalik iqtisodchilar K.R. McConnell va S.L. Bru, iqtisodiy samaradorlik muammosini ko'rib chiqib, birinchi navbatda "kirish-chiqish" munosabatlariga to'xtalib, u ishlab chiqarish jarayonida foydalaniladigan noyob resurslar birliklari soni va natijada har qanday resurslar miqdori o'rtasidagi munosabatlarni tavsiflaydi.

Ishlab chiqarishni boshqarish, ishlab chiqarishni tashkil etish, ishlab chiqarishni moddiy-texnik ta'minotini boshqarish muammolariga bag'ishlangan ilmiy va o'quv adabiyotlarida, uning xilma-xilligi va ko'rib chiqilayotgan masalalarning keng doirasiga qaramasdan, ishlab chiqarishni resurslar bilan ta'minlash, resurslarni tejash va "resurslar" tushunchasini tahlil qilish va rejalashtirishga yondashuvlar birligini ta'kidlash kerak.

Shunday qilib, masalan, R.A. Fatxutdinov boshqaruv tizimini resurslar bilan ta'minlashning quyidagi maqsadlarini shakllantiradi:

- korxonada ehtiyojlarini kerakli sifat va miqdorda resurslarning zarur turlari bilan o'z vaqtida ta'minlash;
- resurslardan foydalanishni takomillashtirish, shu jumladan mehnat unumdorligini, kapital unumdorligini oshirish, ishlab chiqarish tsikllarining davomiyligini qisqartirish, jarayonlar ritmini ta'minlash, aylanma mablag'larning aylanishini kamaytirish, ikkilamchi resurslardan to'liq foydalanish, investitsiyalar samaradorligini oshirish.

Hozirgi kunda bu jarayonni "logistika" deb ham atashmoqda. Ushbu atamaga olimlar turlicha ta'riflar berishmoqda. Masalan, D.S. Nikolayev tahriri ostida chop etilgan "Tashqi savdo transport operatsiyalari va logistika" o'quv qo'llanmasida logistikaga "ta'minot masalalarini, sanoat ishlab chiqarishni, tovarlarning taqsimlanishini, tayyor mahsulotni sotishni tashkil etishni o'z ichiga oluvchi, ishlab chiqarish, transport va taqsimot tizimini yondoshish orqali ratsion tashkil etish haqidagi fan" deb ta'rif berilgan.

"Logistika – moddiy oqimlar, resurslar, tovarlar va yo'lovchilar ko'rinishidagi obyektlarning harakatini tadqiqot qilish hamda ularni bir necha mezonlar (vaqt, tezlik, narx va masofa) bo'yicha optimallashtirish haqidagi fan", – deb O.N.Larin ta'rif beradi.

Logistika tizimida har kuni butun mamlakat bo'ylab transport vositalarida juda ko'p sonli avtomobillar, poezdlar harakatlanmoqda va katta yuk tashishlar amalga oshirilmoqda. Minglab avtomobillar va hatto undan ko'p odamlar ushbu butun tarmoqqa jalb etilgan.

Logistikaning iqtisodiyotga kirib borishi ko'p jihatdan boshqaruvni kompyuterlashtirish bilan bog'liq. Bu iqtisodiyot va ishlab chiqarishni tashkil etish

sohasida jadal rivojlanayotgan yangi ilmiy yo‘nalishga ega infratuzilma hisoblanadi. Zamonaviy logistika intellektual texnologiyalarga asoslangan deb ayta olamiz. Intellektual logistika tovarlarning operatsion xarajatlarini minimallashtirish va mijozlarga xizmat ko‘rsatish vaqtini qisqartirish imkonini beradi. Bugungi kunda aqlli tarqatish tarmog‘i bir nechta logistika platformalari, omborxonalar va markazlashtirilgan xizmatlardan iboratdir. Ular zamonaviy transport tizimlari tufayli tovarlarni eng qisqa vaqt ichida yakuniy iste‘molchiga etkazib berish imkonini beradi.

Bugungi kunda va yaqin kelajakda mahalliy transport-logistika tizimini rivojlantirish “raqamli iqtisodiyot” sharoitida amalga oshiriladi, inson kapitalini rivojlantirish esa yangi ta’lim texnologiyalari va kasb-hunarlarini talab qiladi, yangi dunyoda transport va logistika sohasida "mutaxassislarining sifati va malakasi" ni ta'minlash.

Foydalanilgan sayt va adabiyotlar:

- 1) “Logistika asoslari” J.R. Qulmuxamedov, M.M. Aripjanov, K.M. Nazarov, F.R. Mirzayev, X.A. Mirgiyazov.
- 2) <https://ural-store.ru/uz/motivaciya/organizaciya-perevozok-i-upravlenie-na-transporte-professiya-shpargalka.html>
- 3) <https://motherhouse.ru/uz/apartments-for-sale/primenenie-sovremennyh-metodov-upravleniya-v-transportnoi-logistike-metody/> .
- 4) Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. В 2 т. : перевод с англ. 11-го изд. Т.1 – М. : Республика, 1992. – С. 39.
- 5) . Фатхутдинов Р.А. Производственный менеджмент : учебник для вузов – 5-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – С. 216